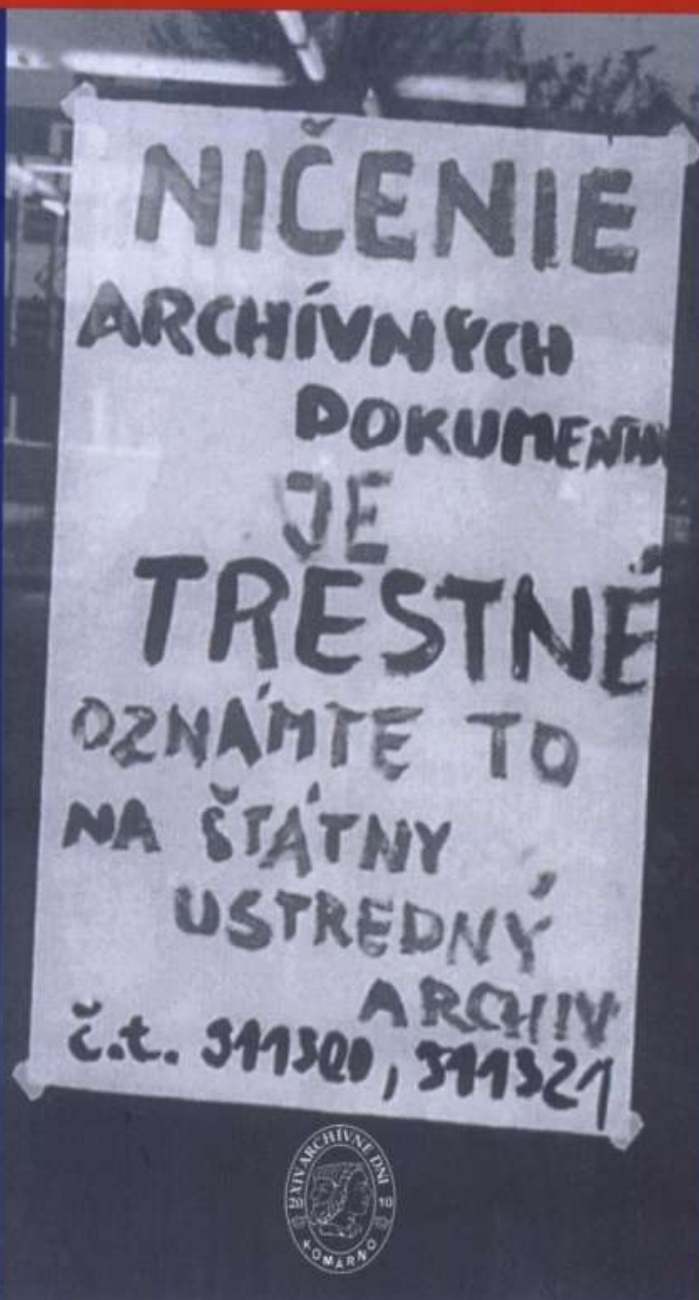

Archívy po roku 1989

Vítězství a prehry

DODÁVATELIA ARCHÍVOV RASTÚ A PADAJÚ S ARCHÍVMÍ

Tibor Erdélyi

Milé dámy, vážení páni, ctení priatelia!

Dodávateľia archívov rastú a padajú s archívmi – tak som nazval svoj príspevok v programe štrnásteho, pre našu spoločnosť však zvláštnou zhodou okolností jubilejného pätnásteho, stretnutia s ctenou societou archivárov Slovenska. Stalo sa totiž, že úplne prvé stretnutie sa udialo na sympóziu Spoločnosti slovenských archivárov v hoteli Partizán na Táloch v roku 1996.

Chcem veriť, že pre nás bude ešte dlhú chvíľu platiť prvá časť názvu môjho príspevku... Porozprávam Vám históriu jednej spoločnosti, ktorá rastie spolu s archívmi a hlavne vďaka úzkej symbióze s archívmi.

V roku 1994 som sa, práve v čase, keď moje hazardné pokusy živiť rodinu vlastnými podnikateľskými aktivitami dostali na najhlbšie dno, zoznámil s obalmi spoločnosti EMBA sídliacej v Krkonošiach, ktoré „údajne“ svojimi konštrukčnými, fyzikálnymi i chemickými parametrami spĺňajú požiadavky platných predpisov a noriem na dlhodobú archiváciu dokumentov. Čo urobí obchodník v „prúšvih“? Vďaka ústretovosti *archivárov* som zistil telefonický kontakt a následne zavolať „najvyššiemu archivárovi“ – riaditeľovi odboru archívov na MV SR PhDr. Petrovi Kartousovi, CSc. a oznámil som mu, aké svetové škatule ponúkam slovenským archívom. Dr. Kartous chvíľu počúval moje citové výlevy, potom ma prerušil a povedal približne toto: „Pán Erdélyi, je zaujímavé to, čo mi hovoríte, ale zrejme nemáte veľa znalostí z oblasti archívniectva...“ – čo som poctivo priznal. „Navrhujem vám informovať sa o problematike archívov a archívniectva. Keď sa to stane, rád sa s vami porozprávam.“ Musíte uznať, začiatok nie slávny, ale stalo sa. Postupom času sa Peťo Kartous stal v problematike archívniectva mojím učiteľom par excellence a dodnes je mojím milým priateľom.

Zrejme bolo nevyhnutné hľadať iné podporné argumenty o „svetovosti“ archívnych škatúl. Vďaka ústretovosti *archivárov* som získal kontakt a následne odovzdal vzorky archívnych škatúl EMBA Ing. Jozefovi Hanusovi, v tom čase vedúcemu oddelenia ochrany archívnych dokumentov v Slovenskom národnom archíve. Ing. Hanus objektívne vyhodnotil parametre archívnych škatúl EMBA ako vyhovujúce pre dlhodobú archiváciu dokumentov. Táto skutočnosť sa stala rozhodujúcou pre vznik EMBA Trade, s. r. o. – spoločnej to firmy výrobcu archívnych lepeniek, dnes už rôznych kvalitatívnych parametrov od štandardnej až po naozaj „svetovú“ – EMBA Paseky nad Jizerou a mojej maličkosti. Postupom času som s Jožkom

Hanusom a archivármi prežil mnoho krásnych chvíľ pri jeho harmonike a dlhých pre mňa veľmi poučných a inšpiratívnych rozhovoroch o ochrane archívnych dokumentov. Dodnes je Jozef mojím milým priateľom. Až v roku 2010 som sa dozvedel, že konkurenciou pre archívne škatule EMBA pri posudzovaní ich kvalitatívnych parametrov boli i škatule vyrábané Juhoslovenskými celulózkami a papierňami, ktoré na posúdenie zaslal vedúci výroby, Jozefov spolužiak z vysokej školy. Povedal mi to sám pán vedúci výroby, dnes riaditeľ Smurfit Kappa obaly, a. s. A nevyhrali! Na Slovensku situácia takmer nepredstaviteľná!

Od začiatku nám bolo zrejmé, že distribúcia len archívnych škatúl pre archívy firmu neuživí. Pre spoločnosť EMBA Trade nastalo obdobie tvrdej, mravčej práce pri propagácii používania aj iných typov, používajúc súčasnú terminológiu, registratúrnych obalov v spisovniach podnikov a inštitúcií v čase, keď bolo výhodné informácie zo spisovní skôr strácať ako uchovávať. Vďaka naozaj masívnej podpore *archivárov*, ktorí prijali za svoje našu argumentáciu (stručne zhrniem: V porovnaní so šanónmi, v tom čase jedinými obalmi spisov v spisovniach poskytujú naše obaly vyššiu úroveň ochrany spisov proti degradačným činiteľom, pretože sú uzatvorené z každej strany, umožňujú prehľadnejšiu orientáciu v registratúrnom stredisku, v porovnaní so šanónmi sú podstatne lacnejšie a šanóny sa môžu opakovane používať v príručných registratúrach, ich skladovanie je úsporné, pretože sa dodávajú v rozloženom stave, a mohol by som pokračovať ďalej, nie je to však lajtmotívom môjho príspevku) a uznali za opodstatnené využívanie registratúrnych obalov v registratúrnych strediskách (v tom čase spisovniach), sme sa stali generálnymi dodávateľmi registratúrnych obalov pre štátnu správu, colnice, banky, poisťovne, veľké komerčné firmy. Nastala zlatá éra EMBA Trade.

Vráťme sa však do roku 1996. Na konferencii v hoteli Partizán na Táloch zaujali naše archívne škatule i predsedu Spoločnosti maďarských archivárov Dr. Hermana a ďalších maďarských delegátov. Dr. Herman ma pozval do Budapešti, aby som predstavil naše škatulky na konferencii maďarských archivárov. Stalo sa. Výsledkom bola objednávka 80 000 škatúl pre Archív hlavného mesta Budapešti, ktorému predchádzala viac ako jednoročná veľmi náročná konštrukčná úprava škatúl, pretože spôsob uloženia obalov v maďarských archívoch je iný ako na Slovensku a v Čechách. V tom čase som bol v Budapešti častejšie ako v Nových Zámkoch...

Komplikácie s administráciou dodávky archívnych škatúl do Maďarska nás viedli k záveru, že ďalšie obchody sa dajú uskutočniť len prostredníctvom komerčnej firmy v Maďarsku, ktorá problémy s preclením, fakturáciou a ďalšou byrokráciou vyrieši. Už na prvej konferencii v Budapešti som sa zoznámil s pánom Váczim riadiacim predarchívnu starostlivosť v Župnom archíve v Győri, ktorý bol spolu so synom súčasne majiteľom – v dnešnej terminológii úložného miesta. Dohodli sme sa a v roku 1999 založili spoločnosť EMBA Hungaria. Vďaka mojim spoločníkom som mal česť zoznámiť sa s mnohými riaditeľmi maďarských archívov okrem iných i s Dr. Lajosom Gecsényim, mojím váženým priateľom a v tom čase riaditeľom

Maďarského krajinského archívu, neskôr zapáleným propagátorom používania archívnych škatúl EMBA v maďarských archívoch. Zúčastnil som sa viacerých archívnych dní maďarských archivárov a presvedčil sa, že i na druhej strane Dunaja pracujú v archívoch veľmi múdri, pritom milí, spoločenský a priateľskí ľudia.

Vďaka maďarským *archivárom*, som sa zúčastnil rusko-maďarskej konferencie o výmene archívnych dokumentov medzi archívmi oboch štátov z čias intervencie ruských vojsk v Uhorsku roku 1848, ktorej predsedali pán Dr. Gecsényi a Dr. Kozlov, riaditeľ federálnej archívnej agentúry Ruska – ROSARCHIVU. Dr. Kozlov nás pozval do Moskvy na rokovanie o možnej spolupráci pre používanie archívnych obalov EMBA v ruských archívoch. Počas viacerých ciest do Moskvy som mal česť zoznámiť sa s námestníkmi Dr. Kozlova, Vladimírom Petrovičom Tarasovom, Andrejom Nikolajevičom Artizovom a viacerými riaditeľmi moskovských archívov. Niektorí páni navštívili tiež naše firmy na Slovensku a v Maďarsku. Výsledkom je zaujímavá i keď pomaly sa rozvíjajúca spolupráca. „Što *delat'*": Veľká krajina, veľké problémy....

Jednoznačne len vďaka *archivárom* som mal možnosť navštíviť viacero krásnych archívov, spomeniem Viedeň, Paríž, holandský Groningen, Kráľovskú knižnicu v Amsterdame. A samozrejme bolo pre mňa veľkou ctou zoznámiť sa s archívmi v Nitre, Bratislave, Bytči, Levoči, Košiciach, Prešove...mám ich vymenovať všetky?

Prelom rokov 2002-3 priniesol so sebou veľké zmeny: vstúpil do platnosti zákon č. 523/2003 o verejnom obstarávaní a tiež zákon č. 395/2002 o archívoch a registratúrach a o doplnení niektorých zákonov. Štátna správa v záujme zníženia počtu vyhlasovaných obstarávaní zaradila archívne škatule medzi kancelárske pomôcky. Veľké firmy sa stávali súčasťou nadnárodných konglomerácií, ktoré v snahe znížiť počet dodávateľov požadovali od nich rozšírenie dodávaného sortimentu a okrem kancelárskych vecí vyžadovali dodávku všetkého možného i nemožného spotrebného materiálu. Veľkoobchodné firmy ako Xepap, ŠEVT a ďalšie by o tom vedeli veľa rozprávať. Aj ministerstvo vnútra postupovalo rovnakou cestou, dôsledkom čoho skončil priamy obchodný kontakt EMBA Trade a archívov. Na slovenský trh prišli ďalší zahraniční výrobcovia i registratúrnych obalov ako Esselte, Donau a ďalšie. Niektorí výrobcovia začali dokonca vyrábať plagiáty obalov EMBA, samozrejme nie z archívnej lepenky, preto lacnejšie. Nastal tvrdý konkurenčný boj, v ktorom však našim hlavným heslom je: „Originál je len jeden!“

Roky 2003-2004 však priniesli so sebou aj výzvy. Mojich maďarských spoločníkov oslovila prostredníctvom maďarskej priemyselnej a obchodnej komory holandská spoločnosť Lundiflex s ponukou zastupovať ju v strednej Európe. Lundiflex je výrobca veľmi zaujímavých odľahčených statických i mobilných regálových systémov. Nasledovalo niekoľko „kyvadlových“ presunov medzi Gyórom, Varseveldom a Novými Zámkami. Niekde tam vznikla v hlave Roberta Vácziho (on je synom „starého“ pána Vácziho, ktorého som spoznal v roku 1997) vytvoriť konzorcium firiem schopných poskytnúť komplexné služby pre archívy a registratúru. Holandský Lundiflex má regály, maďarský dokuflex má výborné know-how na externú správu

registratúry a pre pôvodcov poskytovanie informácií z nej, slovenská EMBA Trade má obaly! Dohodli sme sa a koncom roku 2004 vzniklo konzorcium DOCUGROUP, ktorého slovenským reprezentantom je DOCUGROUP Slovakia, s. r. o. Po rozpačitých začiatkoch, kde my sme chceli zakladať registratúrne záznamy, ale nebol partner, ktorý by ich chcel odovzdať nám, sme uzatvorili zmluvu s jednou spoločnosťou, ktorá distribuovala lieky a zdravotnícke pomôcky na uloženie ich registratúrnych záznamov od roku 1992. A nebolo ich málo. Boli uložené v dedinskej škole v šiestich obrovských triedach a netriedené na chodbách dvoch poschodí, približne 14 000 šanónov. A bolo ich potrebné prevziať za 15 dní, lebo končila zmluva s majiteľom budovy. Stalo sa. Dnes je táto spoločnosť súčasťou a. s. Phoenix zdravotnícke zásobovanie, z ktorej v týždenných intervaloch preberáme, po položkách kontrolujeme poskytujeme informácie z viac než 890 000 faktúr a expedičných listov ročne. V ročných intervaloch preberáme ostatné vecné skupiny registratúrnych záznamov spoločnosti. Samozrejme vykonávame tiež všetky operácie súvisiace so správou registratúry preberaním počnúc, vyradovacím konaním a skartáciou končiac. Od roku 2005 spravujeme registratúrne záznamy 36 našim obchodným partnerom v rozsahu cca 32 km a realizujeme rádovo 90 – 120 vyhľadání informácií denne. Tu je výber niekoľkých z nich. Pre trvalé zvyšovanie kvality našich služieb sme sa rozhodli a v maďarskom DOCUGROUP prvý raz pred dvomi rokmi, v slovenskom DOCUGROUP v tomto roku splnili podmienky a získali osvedčenie certifikátu kvality ISO 9001:2008 a systému manažérstva informačnej bezpečnosti ISO 27001:2005.

Vďaka službám DOCUGROUP Slovakia sme sa dostali do kvalitatívne iných vzťahov so slovenskými archívami a *archivármi*, a to v čase, keď som si myslel, že zostanú len na úrovni zdvorilostných návštev. Moji kolegovia v DOCUGROUP rýchlo pochopili, že zmyslom existencie našej firmy je vyčlenenie z toho obrovského množstva záznamov tie dokumenty, z ktorých bude možné v budúcnosti vytvoriť si obraz o živote spoločnosti, v ktorej žijeme. Dopomohla im k tomu jedna udalosť.

Je treba vedieť, že väčšina mojich kolegov vrátane mňa sú „odchovancami“ kurzov správcov registratúr vedených PhDr. M. Munkovou a Mgr. K. Hodasovou. (Škoda, že osud predčasne zrušil tento tandem výborných prednášateľov.) Niekedy v roku 2007 ma Katka Hodasová požiadala, aby sme prevzali a spracovali záznamy jednej firmy, a to od roku 1893 uložené v katastrofálnych podmienkach..., „pretože ak ich neprevezmeš, všetko to pôjde do zberu“ – povedala Katka. Prevzali sme. Kolegovia pracovali v rukaviciach a s rúškami na ústach z obavy pred infekciou viac ako dva mesiace. Ale s obrovským nadšením. Neprešiel týždeň, aby niektorý z nich nepríbehol: „Príď dolu, to si musíš prečítať!!“

Z komerčného hľadiska to bol dokonale stratový podnik. Ukázal nám však zmysel a opodstatnenosť našej práce. Spracovanie množstva u nás uložených záznamov nám prináša peniaze, z ktorých žijeme. Vybratie a správne uloženie zlomku

Autor príspevku (v strede) so spolupracovníkmi na XIV. archívnych dňoch v SR v Komárne

z toho množstva tých dokumentov, ktoré majú historickú hodnotu, je naše poslanie. Aj za toto poznanie ďakujeme *archivárom*.

Píše sa rok 2010. Viacerí naši obchodní partneri majú veľké problémy vysvetliť svojim zahraničným majiteľom, aký nezmyselný dôvod ich vedie k tlačeniu a mnohoročnej úschove papierových záznamov rôznych účtovných, finančných, ekonomických dokladov. Som si vedomý skutočnosti, že úschova podstatnej časti registratúrnych záznamov v digitálnej podobe je len otázkou legislatívneho rozhodnutia v krajine. Technicky sú všetky s tým súvisiace problémy vyriešené. Konzorcium DOCUGROUP predbieha čas. Už dnes sú v krajinách, v ktorých pôsobíme spoločnosti, pre ktoré je dôležité mať rýchly prístup k informáciám i zo vzdialených stredísk, vedieť ich okamžite distribuovať kompetentným zamestnancom na riešenie, sledovať tok ich spracovania a mať z nich rešerše podľa vybraných kritérií hneď, nech sa žiadateľ nachádza hocikde vo svete. Tieto požiadavky spĺňa softvérový produkt nemeckej spoločnosti HABEL, pre ktorú sme sa stali výhradnými distribútormi v Maďarsku a na Slovensku. Ak sa stane dokumentmanažment i na Slovensku takou bežnou záležitosťou, akou je dnes napr. internetbanking, my budeme pripravení. Slovenskí archivári sa tiež nebudú musieť prehrýzať kontrolou a schvaľovaním vyradovania stoviek bežných metrov záznamov preto, aby zachránili pre budúcnosť tých niekoľko bežných metrov dokumentov, ktoré raz budú zrkadlom

našej doby. Budú mať čas bádať a písať krásne knihy o nás. A ja si zapálím fajku a budem spomínať na časy, keď som pracoval s *archivármi*...

SUPPLIERS OF ARCHIVES RISE AND FALL WITH ARCHIVES

Tibor Erdélyi

EMBA Trade, spol. s r. o. (a limited liability company) has been performing progressive marketing activities concentrated especially on the sale of archival cases EMBA and cardboard since its founding. As a result of a positive assessment of quality and construction parameters of the archives boxes from the Department of the Protection of Archived Documents of the Slovak National Archives, from the Pulp and Paper Research Institute in Bratislava and from other institutions, all state archives in Slovakia use the archives boxes of this company for storing archival documents.

The author of the article summarizes in a lightweight style the cooperation with Slovak archives since 1994, when he first met the then director of the Archives and File Cabinets Directorate of the Ministry of Internal Affairs of the Slovak Republic, Peter Kartous, and offered him archival boxes, until the year of 2010. He also mentions the successfully developing cooperation with foreign archives, e.g. Hungarian, Russian and others.